שירי מצוה מעכבין את הפורענות שהרי תנופה שירי מצוה היא ועוצרת רוחות וטללים רעים ואמר רבא וכן בלולב רב אחא בר יעקב ממטי ליה ומייתי ליה אמר *דין גירא בעיניה דסטנא ולאו מלתא היא משום דאתי לאיגרויי ביה: **מתני'** מי שבא בדרך ולא היה בידו לולב ליטול לכשיכנס לביתו יטול על שלחנו לא נטל שחרית יטול בין הערבים *שכל היום כשר ללולב: **גמ'** אמרת נוטלו על שלחנו למימרא דמפסיק ורמינהי *אם התחילו אין מפסיקין אמר רב ספרא ל"ק הא דאיכא שהות ביום הא דליכא שהות ביום °אמר רבא מאי קושיא דילמא הא דאורייתא הא דרבנן אלא אמר רבא אי קשיא הא קשיא לכשיכנס לביתו נוטלו על שלחנו אלמא דמפסיק והדר תני לא נטל שחרית יטול בין הערבים אלמא לא מפסיק אמר רב ספרא ל"ק הא דאיכא שהות ביום הא דליכא שהות ביום א"ר זירא [א]מאי קושיא דלמא מצוה לאפסוקי ואי לא פסיק יטול בין הערבים שכל היום כשר ללולב אלא אמר ר' זירא לעולם כדאמרינן מעיקרא ודקשיא לך הא דאורייתא הא דרבנן הכא ביום טוב שני דרבנן עסקינן דיקא נמי מדקתני מי שבא בדרך ואין בידו לולב דאי ס"ד ביו"ט ראשון מי שרי: **מתני'** [ב]מי שהיה עבד או אשה או קטן מקרין אותו עונה אחריהן מה שהן אומרין ותבא לו מאירה אם היה גדול מקרא אותו עונה אחריו הללויה *מקום שנהגו לכפול יכפול לפשוט יפשוט לברך יברך [ג]הכל כמנהג המדינה: **גמ'** ת"ר* [ד]באמת אמרו בן מברך לאביו ועבד מברך לרבו ואשה מברכת לבעלה אבל אמרו חכמים תבא מאירה לאדם שאשתו ובניו מברכין לו אמר רבא הלכתא

◆

שירי מצוה. מצוה שהיא שירים שאינה עיקר לעכב כפרה אעפ"כ חשובה היא לעכב את הפורענות: שהרי תנופה שירי מצוה היא. ואינה מעכבת כדתניא בתורת כהנים ומייתינן לה בגמרא דיומא (דף ה.) לתנופה לכפר וכי תנופה מכפרת והלא אין כפרה אלא בדם אלא שאם עשאה לתנופה שירי מצוה ששיירה ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו לא עשה מן המובחר וכיפר כלומר אעפ"כ כיפר שאין צריך להביא קרבן אחר: וכן לולב. מוליך ומביא מעלה ומוריד: ממטי ליה. מוליך: ומייתי. מביא: גירא בעיניה דסטנא. הרי זה לחץ בעיניו של שטן שרואה בעיניו שאין בו כח לנתק מעלינו עול מצות: ולאו מלתא היא. אין נכון לומר כן: לאיגורויי. שיתגרה בו שטן שהוא יצר הרע ויסיתנו להתעות מעל קונו וימסור עצמו על הדבר: **מתני'** יטול על שלחנו. אם שכח ולא נטל קודם אכילה צריך להפסיק סעודתו וליטול לולב: **גמ'** אם התחילו אין מפסיקין. גבי תפלת המנחה תנן לה במסכת שבת לא ישב אדם לפני הספר ולא יכנס לא לאכול ולא לדון ואם התחילו קודם המנחה ומשכה סעודתן והגיע זמן המנחה אין מפסיקין אין צריכין להפסיק סעודתן ולהתפלל: הא דאיכא שהות ביום. התם בדאיכא שהות להתפלל אחר שיגמרו סעודתם ומתני' דהכא בדליכא שהות שתמשך סעודתו עד שתחשך: ומאי קושיא דתפלה אלולב דאיצטריך רב ספרא לשנויי עלה דלמא תרוייהו בדאיכא שהות וגבי לולב מפסיקין דמדאורייתא היא אבל תפלה דרבנן: אלא אי קשיא. דאיצטריך רב ספרא לשנויי היא גופה קשיא דלולב אלולב רישא דקתני מפסיק וסיפא משמע ימתין אם ירצה שהרי יש לו שהות כל היום: דלמא מצוה לאפסוקי. שמא ישכח ויפשע: אלא אמר ר' זירא לעולם. כי איצטריך רב ספרא לשנויי משום קושיא קמייתא איצטריך: **מתני'** מקרין אותו. כך היו נוהגין אחד קורא את ההלל ומוציא את הרבים ואם היה עבד או אשה או קטן הואיל ואין מחויב בדבר אין מוציא את המחויב מידי חובתו הלכך עונה אחריו כל מה שהוא אומר: ותבא לו מאירה. שלא למד ואם למד תבא לו מאירה שמבזה את קונו לעשות שלוחים כאלה: עונה אחריו הללויה. על כל דבר שהוא אומר והכי קתני לה במסכת סוטה (דף ל:) כיצד אמרו ישראל שירה בים כגדול המקרא את ההלל והם עונין אחריו הללויה משה אמר אשירה לה' והם אומרים אשירה לה' משה אמר כי גאה גאה והם אומרים אשירה לה' אלמא דעל כל דבר ודבר קאמר דעונין הללויה: לכפול. כל פסוק ופסוק ונהגו כן מפני שיש פרשה שכולה כפולה הודו תחלה וסוף יאמר נא שלשה פעמים קראתי יה ענני במרחב יה ה' לי ה' לי טוב לחסות סבוני סבבוני דחה דחיתני ויהי לי לישועה קול רנה וישועה ימין ה' לא אמות ולמות לא נתנני פתחו לי שערי זה השער וגו' אבל מאודך ולמטה אינו (*כופל) והיינו דאמרינן לקמן (דף לט.) מוסיף לכפול מאודך ולמטה: **גמ'** באמת אמרו. כל באמת הלכה היא ואין חולק בדבר: בן מברך לאביו. ברכות המזון משהגיע לחינוך דחייב מדרבנן ובמסכת ברכות פרק מי שמתו (דף כ:) מוקים לה כגון שלא אכל אביו אלא כזית או כביצה דהוי שיעורא דרבנן דמדאורייתא לא מיחייב עד דשבע דכתיב ואכלת ושבעת וברכת הלכך אתי מדרבנן ומפיק מדרבנן: שאשתו ובניו מברכין לו. דודאי מחמת שלא למד הוא:

הגהות

מאי קושיא דלמא הא דאורייתא והא דרבנן. תימה והרי קידוש היום דאורייתא כדאמרי' פ' מי שמתו (ברכות דף כ: ושם) נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה והא דמשמע בריש נזיר (דף ג:) שהוא מדרבנן אין הוא מדרבנן דדריש לאסור על היין מצוה כיין הרשות וקאמרינן מאי היא קידושא ואבדלתא ומושבע ועומד הוא ומשני קידוש עצמו דאורייתא ואפ"ה א"ר יוסי בריש ערבי פסחים (דף ק. ושם) דאין מפסיקין ופסקינן התם הלכה כר' יוסי בע"ש וכר' יהודה בערב פסח וי"ל דשאני קידוש היום שיכול לקדש ביום כבלילה וליכא למיחש לפשיעות' כולי האי ועוד לפי שעוסק בסעודת שבת לא חיישינן כולי האי שמא יתעצל בקידוש היום: **יום** טוב שני דרבנן. ואכתי הוה מצי לשנויי דאידי ואידי איכא שהות אלא משום דכולי יומא זימניה הוא חיישינן טפי דלמא אתי למיפשע כדאמרינן פ"ק דשבת (דף י.) במנחה כיון דקביעא ליה זימנא מירתת ולא אתי למיפשע ערבית כיון דכולי ליליא זמניה לא מרתת ואתי למיפשע ואין לומר משום דהתם ליליא זמן שינה וחיישינן טפי דא"כ ההוא טעמא ה"ל למימר התם וי"ל דתפלה צריכה שהות ומתעכל בה טפי מנטילת לולב דמכי אגבהיה נפק ביה: **מדקתני** מי שבא בדרך. תימה בסוף פ' תפלת השחר (ברכות דף ל. ושם) אמרי' השכים לצאת לדרך מביאין לו שופר ותוקע [לולב ומנענע] והיינו ביום טוב וי"ל דהיכא דליכא למיטעי לא חיישי' ומיירי בהולך בתוך התחום למקום שבא חכם ועוד דהתם קתני השכים לצאת לדרך שמביתו הולך לקראת חכם ונוטל לולב קודם שילך אבל הכא קתני מי שבא בדרך וכשיכנס בביתו נוטל לולב משמע שממקום רחוק בא לביתו: **מי** שהיה עבד ואשה. משמע כאן דאשה פטורה מהלל דסוכות וכן דעצרת וטעמא משום דמצוה שהזמן גרמא היא אע"ג דבהלל דלילי פסחים משמע בפרק ערבי פסחים (דף קח.) דמחייבי בד' כוסות ומסתמא לא תיקנו ד' כוסות אלא כדי לומר עליהם הלל ואגדה שאני הלל דפסח דעל הנס בא ואף הן היו באותו הנס אבל כאן לא על הנס אמור: **ותהי** לו מאירה. שלא למד ואם למד תבא לו מאירה שמבזה את קונו לעשות שלוחין כאלה כן פי' בקונט' ועל אשתו ובניו מברכין לו בגמרא היה לו לפרש כן דמתני' מיירי בלא למד שמקרין אותו ועונה אחריהן מה שהן אומרים ומשום דמבזה במה שאלו מברכין לו דלאו בני חיובא נינהו המקרין אותו קלייט ליה דהא בגדול מקרא אף על פי שאין עונין אחריו אלא הללויה דנפיק בשמיעה לחודיה ותבא לו מאירה דעבד ואשה נמי לא מיחייבי בהלל דמצות עשה שהזמן גרמא הוא: **באמת** אמרו בן מברך לאביו. אין זה מענין מתניתין ולא מייתי ליה אלא אגב גררא דתבא לו מאירה דהכא לא איירי במקרא אותו דבפ' מי שמתו (ברכות דף כ: ושם) רוצה לדקדק מכאן דנשים חייבות בברכת המזון דאורייתא מדמוציאה אחרים ידי חובתן ופריך קטן היכא למימר דאורייתא אלא הב"ע דאכל שיעורא דרבנן ומפיק דרבנן ובתוספתא קתני גבי ברכת המזון דאין אשה ועבד וקטן מוציאין את הרבים ידי חובתן ואיכא לאוקומי כשאכל שיעורא דאורייתא ואין יכול לדקדק מכאן *דברכת המזון דאורייתא דדלמא לא הוי דאורייתא כיון דאין מצטרפות לזימון כדתנן פרק שלשה שאכלו (שם דף מה.) אין מוציאות אע"פ שהאיש מוציאן שאני איש דחשיב טפי אי נמי משום דרבים זילא בהו מלתא דהרי מגילה דנשים חייבות בה ופירש בה"ג דאין נשים מוציאות את הרבים ידי חובתן במגילה:

הגהות

מסורת הש"ס

[קידושין ל. פא.]

[מגילה כ:]

שבת ט:

[פסחים קיט.]

ברכות כ:

◆

גליון הש"ס

גמ' אמר רבא מאי קושיא. כעין זה יבמות דף קח ע"ב:

[צ"ל כפול]

גי' ר"מ ואינו יכול לדקדק מכאן דאין חייבות בבהמ"ז דאורייתא דדלמא חייבות דאורייתא אלא כיון דאין מצטרפות:

עין משפט
נר מצוה

פד א מיי' פ"ז מהל' לולב הלכה י סמג עשין מד טוש"ע או"ח סי' תרנב סעיף ג:

פה ב ג מיי' פ"ג מהל' חנוכה הלכה יד טוש"ע א"ח סי' תכב סעיף ג:

פו ד מיי' פ"ה מהל' ברכות הלכה טו סמג עשין כז:

◆

רבינו חננאל

פי' כסכוס. כמו לכסכוסי קרמי [כמו"ק דף י' ע"ב] והוא כמו חיכוך ובעיא דר' ירמי' התם במס' נדה ולא איפשיטא ועלתה בתיקו: מתני' מי שבא בדרך ואין בידו לולב כשיכנס לביתו נוטלו על שלחנו וכו'. אלמא מפסיק סעודתו ונוטלו ואוכל. איני והתנן בשבת פ"א לא יכנוס לאכול סמוך למנחה עד שיתפלל וקתני אם התחילו אין מפסיקין. ושנינן אי איכא שהות ביום כדי לאכול ולגמור סעודתו ואח"כ מתפלל אינו מפסיק. ואם אין שהות ביום מפסיק. ומתני' בדליכא שהות ביום. ואתא רבא ושני שנויא אחרינא ואמר לא שני לן בין מצוה דאורייתא למצוה דרבנן. הלא בהדיא שנינן מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה. הלכך לולב דמדאורייתא מפסיק. תפלה דמדרבנן לא מפסיק. אלא מתני' היא גופא קשיא קתני כשנכנס לביתו נוטלו על שלחנו אלמא מפסיק והדר תני לא נטל שחרית יטול בין הערבים אלמא לא מפסיק בשחרית. ומשני *)רב אשי לא שווי לולב לתפלה. ואמר לכתחלה איבעי ליה לאפסוקי ואי לא מפסיק יטול כל היום. אי הכי קשיא הכא קתני יטול על שלחנו אלמא מפסיק. והתם קתני ואם התחילו אין מפסיקין (לכתחלה לא). לעולם כדאמרינן הא דאיכא שהות ביום אין מפסיקין. ואי ליכא שהות ביום מפסיקין ומתני' נמי הכי קתני אין שהות ביום יטול על שלחנו אלמא מפסיק. ואם יש שהות ביום אינו מפסיק שאם לא נטל שחרית יטול בין הערבים שכל היום כשר ללולב. ושינויא הא דלולב דאורייתא ותפלה דרבנן לא מצית אמרת מדקתני מי שבא בדרך אלמא מתני' דבשאר הימים דמדרבנן היא. דאי ס"ד ביו"ט ראשון שהוא מהתורה כדכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון וגו'. מי שרי לסגויי באורחא אלא ש"מ **)דמדרבנן בשאר הימים נינהו: מתני' מי שהיה עבד או אשה או קטן מקרין אותו עונה אחריהן מה שהן אומרים כו'. אמר רבא

---

*) נראה דצ"ל לעולם שוה לולב לתפלה וכו'. ורבינו מפרש דרב אשי לשנויי קושיא קמייתא אתי ולא לתרוצי תירוצא דרב ספרא אתא ודוק. **) נראה דצ"ל אלא ש"מ בשאר הימים דמדרבנן נינהו.

תרנב זמן נטילת לולב. ובו ב' סעיפים:

א משנה מגילה [כ]
ב משנה סוכה ל"ח
ג ברייתא פסחים ד'
ד שם במגילה
ה משנה סוכה ל"ז
ו ברייתא' ברכות ל'
ז משנה וברייתא' סוכה ל"ח ובאוקימתא דרבי זירא

א אמצות לולב (א) (א) ביום ולא בלילה (ב) וכל היום כשר לנטילת לולב בשאם לא נטל שחרית יטלנו אח"כ גיום"מ זריזים מקדימים למצות ונוטלים אותו בבוקר דוזמנו הוא (ג) משתנץ (ב) החמה היועיקר מצותו (ד) בשעת ההלל ואם צריך להשכים לצאת לדרך (ה) נוטלו משעלה עמוד השחר. הגה והמדקדק יאחוז הלולב בידו כשנכנס מביתו לבה"כ (ו) גם בשעת (ג) התפלה וכן יחזירו לביתו כדי לחבב המצות (טור): **ב** (ז) * זאסור (ד) לאכול קודם שיטלנו ואם שכח ואכל ונזכר על שלחנו (ח) ביום הראשון שהוא מן התורה (ה) יפסיק אפי' יש שהות ביום ליטלו אחר שיאכל ומיום א' ואילך אם יש שהות לא יפסיק ואם לאו יפסיק. הגה ואם התחיל לאכול (ט) * יותר

שערי תשובה

(ב) החמה. עבה"ט ועיין ברכ"י שנהגו קצת מהמהדרים לברך על הלולב בהנץ החמה בתוך הסוכה ולנענע ואח"כ בשעת ההלל מנענעים ד' נענועים ועיין מ"ש מהר"ש וויטל בספר הכוונות עכ"ל: (ד) לאכול. עבה"ט ועיין מ"ש לעיל סי' תקפ"ד ס"ק ד' לענין שופר כשמאחרין להביא לו ע"ש ועיין בספרי שו"ת בית אפרים סי' ס"ג מה שהקשה מכאן על מ"ש הט"ז ומג"א סי' תרפ"ב בשם רש"ל ע"ש:

באר היטב

(א) ביום. עיין ב"י סי' תרס"ה בשם הר"ן משמע דאם לא נטלו עד בין השמשות ביום ראשון נוטלו בה"ש דספק דאורייתא לחומרא משא"כ בשאר ימים דפטור ע"ש. ומ"מ נ"ל דיטלנו בה"ש בלא ברכה מ"א: (ב) החמה. ואם נטלו משעלה ע"ה יצא מ"א: (ג) התפלה. בטור כתב המדקדק במעשיו ר"ל שבלא"ה הוא מדקדק בשאר מעשיו אבל אם אינו מפורסם כן בשאר מעשיו מיחזי כיוהרא אם רוצה לנהוג בזה יותר על החי ב ט"ז. וכתב עוד הטור קורא בתורה מניחו ע"ג קרקע ע"ש. עיין במהר"ס בן חביב שכתב דלענין מעשה ראה למקצת גדולים דכשקורין אותם לעלות לתורה מניחין הלולב במקומם ועולין לקרות בתורה בלי לולב בידם ומקצת גדולים עולים ולולב בידם ובשעת ברכת התורה נותנו לסמוך שבמגדל כדי שיאחזו בעמוד התורה בשעת ברכה ומנהג ראשון נראה יותר עכ"ל ועיין יד אהרן. ומהר"א הלוי בס' גן המלך סי' קל"ט כתב דדוקא בזמן הראשון שהיה שם טורח מרובה לפתוח ולגלגל להכי לא מעלה לולבו בידו אמנם לאחוז בעמוד בשע' ברכה לבד שפיר מצי לעלות ולולב בידו ע"ש. בשל"ה כתב שינענע בסוכה ויברך. ואח"כ שאר הנענועים יהיו בבה"כ ע"ש. איתא בירושלמי ספ"ג הניחו על הארץ אסור לטלטלו עכ"ל וכתב המ"א משמע דס"ל דלאחר גמר מצות הלולב אם הניחו על הארץ אסור שוב לטלטלו וצ"ע דהא קי"ל אין מוקצה לחצי שבת ועסי' שי"א ס"ו מ"ש מ"א ס"ס תרנ"א ע"ש ועסי' ש"ח ס"ג. אבל האתרוג מותר לכ"ע: (ד) לאכול. אפי' טעימא בעלמא אסור וצ"ע מ"א. ומי שבא בדרך ומצפה שיבוא למקום לולב צריך להמתין עד חצות ולא יתענה יותר מחצי היום ע"ש: (ה) יפסיק.

ביאור הלכה

* אסור לאכול קודם שיטלנו. וה"ה בכל הדברים הנזכרים לעיל בסימן רל"ב קודם תפלת המנחה עי"ש דהא הגמרא מדמה להו בסוכה דף ל"ח להדדי עי"ש וכן למדו הפוסקים בסימן רל"ה לגבי ק"ש של ערבית ג"כ מהאי ענינא: * יותר מחצי שעה וכו'. עיין במ"ב מה שכתבנו בשם הבכורי יעקב מה שתירץ על קושית הט"ז ולענ"ד לא ברירא תירוצו כיון דבכל הפסיק בתפלה ומדינא אם לא היה שוכח היה מחוייב ליטול הלולב קודם שיאכל וכי בשביל ששכח לעשות כן מקרי התחיל בהיתר [דע"י שכחה בודאי לא מקרי התחיל בהיתר כדמוכח מהשו"ע וכל סברתו הוא משום שהתחיל קודם עה"ש לאכול ואז עדיין לא היה מחוייב ליטול לולב והיה אכילתו בהיתר אבל כיון

משנה ברורה

(א) ביום ולא בלילה. דכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון ביום ולא בלילה. [גמרא]: (ב) וכל היום כשר וכו'. ואם לא נטלו עד ביה"ש ביום ראשון מחוייב אז ליטלו דספיקא דאורייתא הוא ובלי ברכה (דהברכות הם דרבנן) (א) והאחרונים הסכימו דבשאר הימים אף שהוא דרבנן ג"כ נכון ליטלו דאין בו טרחה (ב) ורק יזהר שלא יברך אז על הנטילה: (ג) משתנץ החמה. ואם נטלו מעמוד השחר יצא דמעמוד השחר יממא הוא (ג) אלא מפני שאין הכל בקיאין בו צריכין להמתין עד הנץ החמה ועיין לעיל בסימן פ"ט בביאור הלכה דלפי דעת כמה אחרונים אינו נקרא עמוד השחר עד שהאיר פני המזרח: (ד) בשעת ההלל. כדי לנענע בהודו והושיעה נא. וקצת מן המהדרים (ד) נוהגים לברך על הלולב בהנץ החמה בתוך הסוכה ולנענע ואח"כ בשעת ההלל מנענעים עוד: (ה) נוטלו משעלה עה"ש. אע"פ שאח"כ יקרא הלל בלא לולב. וצריך לנענע בשעה שנוטלו: (ו) גם בשעת התפלה. ואע"פ שאסור להחזיק שום דבר בשעת התפלה הכא כיון דלקיחתו מצוה לא מיטריד ביה. והנה אף דבגמרא איתא שכן היו עושין אנשי ירושלים היה אדם יוצא מביתו ולולבו בידו קורא ק"ש ומתפלל ולולבו בידו וכו' מ"מ כתבו אחרונים דכהיום מחזי כיוהרא אם לא מי שמפורסם למדקדק במעשיו מיהו זה נוהגין גם היום שמוליכין הלולב בבקר בעצמו לביהכ"נ וכן מחזיר לביתו בעצמו: (ז) אסור לאכול וכו'. וטעימה בעלמא (ה) מדינא שרי מ"מ אין להקל בזה אם לא לצורך גדול ומי שבא בדרך בחוה"מ ומצפה שיבוא למקום הלולב או הדרים על הישובים ומשלחים להם לולב ימתינו (ו) עד חצות היום ולא יותר אפילו ביום א' שהוא מן התורה דאסור להתענות ויש אומרים (ז) דאם מצפה שיביאו לו לולב אין לו להמתין כלל דהרי יש לו מי שיזכירנו לנטלו היינו אותו שיביא לו הלולב ומי שחלש לבו בודאי יוכל לסמוך ע"ז: (ח) ביום ראשון שהוא מן התורה יפסיק. באמצע סעודתו כדין כל דבר שהוא מן התורה שאם התחיל (ח) באיסור צריך להפסיק וכדלעיל בסימן רל"ה ס"ב ויו"ט שני לדידן שעושין משום ספיקא דיומא (ט) דינו כמו ביום ראשון: (ט) יותר מחצי שעה קודם שהגיע זמן חיובו. ר"ל יותר מחצי שעה קודם עמוד השחר ומקרי זה התחיל בהיתר ועיין

שער הציון

(א) מ"א וש"א ובאמת נראה לפי מה שידוע בסימן רס"א דיש דיעות בזמן ביה"ש וקי"ל לחומרא דמתחלת תיכף אחר שקיעה אבל לא להקל לפטור עצמו מן הנטילה אם לא ברגע אחרונה קודם צה"כ דהוא בין השמשות דר' יוסי: (ב) פמ"ג: (ג) רש"י: (ד) אחרונים: (ה) ח"א ובכורי יעקב: (ו) עד ולא עד בכלל דחצות הוא בכלל תענית [בכורי יעקב]: (ז) הגהות ח"ם וכ"ש אם הולך בעצמו למקום שיש בו לולב ובא"ר משמע דמ"מ נכון להמתין בכל זה לכתחלה עד חצות. ולענין טעימה בודאי אין להחמיר בכל זה דהיינו שיוכל לטעום תיכף אחר התפלה אפילו ביום ראשון: (ח) ח"א ואם המתין עד חצות ולא הביאו לו דהי"ל דמותר לאכול כנ"ל והתחיל לאכול והביאו לו א"כ הרי התחיל בהיתר נראה דגומר סעודתו ואח"כ נוטלו ועיין לקמיה במ"ב במה שכתבנו בשם הפמ"ג: (ט) ע"ז וש"א:

מחלי שעה קודם שהגיע זמן חיובו אפי' ביום א' (ו) א"צ להפסיק * בדאיכא שהות ביום (ר"ן פ' לולב הגזול):

תרנג הדם אסור להריח. ובו ב' סעיפים:

א אהדס של מצוה (א) אסור (א) להריח (ב) בו אבל אתרוג בשל מצוה מותר להריח בו מן הדין אלא שלפי גשנחלקו אם מברכים עליו אם לאו דיש למנוע (ג) מלהריח בו: **ב** העבד להושענא ולא אגבהה למיפק בה (ב) (ד) שריא (ה) בהנאה:

תרנד שיכול להחזיר הלולב במים ביו"ט. ובו סעיף אחד:

א (א) אמקבלת אשה הלולב מיד בנה או מיד בעלה ומחזירתו למים (ב) ותוסיף עליו מים אם צריך (ג) אבל לא תחליף המים ובחה"מ במצוה להחליפם כדי שישאר (ד) לח והדור. הגה ונוהגין ליקח כל יום חה"מ ערבה (א) חדשה (ה) ולקשרה בלולב והוא הדור מצוה:

באר היטב

וה"ה י"ט שני לדידן ט"ז: (ו) א"צ. וט"ז כתב דודאי צריך להפסיק ע"ש:

(א) להריח. לפי שעיקרו אינו אלא להריח בו ומזה הוקצה כל ז' כמו בעצי סוכה אבל אתרוג עיקרו לאכילה ומזה לבד הוקצה ולא מלהריח אלא שנחלקו בברכה די"א דכיון דלא עביד לריחא לא שייכא בו ברכת הנותן ריח טוב בפירות ע"כ אין להריח באתרוג כל ז'. וכתב סמ"ק ואותן המריחים כשמברכין על הנטילה מנהג טעות הוא עכ"ל ט"ז. ומ"א כתב נ"ל דהדס אסור להריח בו אפי' בשבת דהוקצה לכל שבעה וכ"מ סי' תרס"ח אבל אתרוג מותר להריח בו בשבת כמ"ש בהג"ה סי' תרנ"ה ס"ב דהא עכ"פ עתה לאו למצוה עביד. ועוד נ"ל דדוקא כשמריח בו בשעת נטילתו לצאת בו אז י"א דאינו מברך אבל אם נוטלו באמצע היום להריח בו לכ"ע מברך מ"ד אפרי העומד לאכילה ונטלו להריח בו עסי' רי"ו ס"ה עכ"ל ע"ש: (ב) שריא. דהזמנה לאו מלתא היא ועי' סי' תרל"א ס"א: (א) חדשה. וכתב א"ז סי' תרכ"א תמה אני על מנהג עלמא שלוקחים בכל יום ערבה חדשה ותוחבין באגודה ומתוך שמושכין למטה כדי שיהא למטה מן ההדס נושרים עלי הערבה ויש קורעין בכוונה ואינם מבחינים דלפעמים היו רוב העלים ויותר טוב לדעתי לאגוד קודם י"ט הערבה שלימה עם הלולב ויתן הלולב במים ולא ליקח בכל יום חדשה ע"ש:

משנה ברורה

ועיין בט"ז (י) שהקשה הא בסימן פ"ט פסק בדעה ראשונה דהיכי שהתחיל לאכול קודם עה"ש אפ"ה צריך להפסיק לתפלה א"כ בלא"ה צריך להפסיק משום תפלה וכ"ש ביו"ט שצריך קידוש ולכן חולק דודאי צריך להפסיק ממילא משום לולב ובכורי יעקב תירץ דאיירי שהתחיל לאכול קודם עה"ש והתפלל קודם שבירך בהמ"ז וגם עשה קידוש ואח"כ התחיל להשלים סעודתו ושכח ליטול לולב דבזה א"צ להפסיק ומותר לגמור אפי' ביום ראשון כיון דהתחיל בהיתר ולא ברירא תירוצו לדינא כמו שכתבתי בבה"ל:

(א) אסור להריח וכו'. לפי שעיקרו אינו אלא להריח בו ומזה הוקצה כל שבעה כמו בעצי סוכה אבל אתרוג עיקרו עומד לאכילה ומזה לבד הוקצה ולא מלהריח אלא שנחלקו בברכה של הנותן ריח טוב בפירות די"א דכיון דלא עבידא לריחא מפני שהוא של מצוה אין לברך עליו ועיין בב"י בשם הרשב"א לענין תנאי אם מהני בהדס ועיין בסימן תרס"ד ס"ט: (ב) בו. ואפילו בשבת הגם דאין נוטלין בשבת מ"מ הרי הוקצה לכל שבעה אבל אתרוג מותר להריח בו בשבת דהא עכ"פ עתה לאו למצוה עביד [מ"א וש"א]: (ג) מלהריח בו. בעת נטילתו למצוה אבל קודם או אח"כ להריח בו (א) לכו"ע יכול לברך (ב) וי"א דיש למנוע כל שבעת הימים ועיין לעיל בסימן רי"ו שם ביארנו כל פרטי הדין: (ד) שרי בהנאה. דהזמנה לאו מילתא היא: (ה) בהנאה. וה"ה (ג) לולב של אתתקד לא נאסר עד שיטול בשנה זו דלאחר החג בטל הקדושה וכמו שכתבנו כעין זה לענין סוכה של אשתקד בסימן תרל"ח סקי"א במ"ב ולדעת האחרונים דמפקפקין שם לענין סוכה ה"ה לענין לולב:

(א) מקבלת אשה וכו'. דאע"ג דאינה חייבת בלולב מ"מ רשאה לטלטלו (א) דגם היא רשאה לברך עליו: (ב) ותוסיף עליו מים. ולא גזרינן (ב) משום השקת זרעים: (ג) אבל לא תחליף. דטרח הוא לתקוני מנא ואם מותר להעמידן לכתחלה במים עיין לעיל סימן של"ו סי"א ובמ"ב שם והנה בשבת אסור להוציאו ממים דמוקצה הוא כדלקמן בסימן תרנ"ח ואם שגג והוציאו (ג) אסור להחזירו למים [ב"י בשם או"ח]: (ד) לח והדר. ומנהג כשר וטוב ליתן לולב וערבה במים שלא ייבשו [ב"י בשם המרדכי]: (ה) ולקשרה בלולב. כתב בכורי יעקב דהיינו שיקשור אותה מבחוץ עם הלולב ולא כאותן שתוחבין אותה באגד דבכבר קרא תגר על מנהג זה הא"ר דעי"ז שהיא מכניס ומוציא תמיד לפעמים נושרין רוב העלין וגם בלא"ה י"ל דלא מקרי אגד כהלכתו שאין זה קשר ממש כיון שמכניס ומוציא לכן יתיר הקשר לגמרי ויחזור ויקשור וזה דוקא בחוה"מ אבל ביו"ט אסור לעשות כן דאסור לקשור

מותר

ביאור הלכה

דשוכרת להפסיק משום תפלה הרי נפסק סעודתו ומתחייב היה ליטול הלולב קודם שישלים סעודתו: * בדאיכא שהות ביום. לשון זה אינו מדוקדק כ"כ דאם התחיל לאכול קודם עה"ש בודאי יהיה שהות ליטול ביום אחר שיגמור סעודתו אבל האמת דהר"ן לאו האי עניא לבד קאי אלא על כל עניא דאורייתא כמו ק"ש אם התחיל בהיתר ואיכא שהות ביום א"צ להפסיק. ולולי דברי הרמ"א היה נ"ל לומר דגבי לולב דהתחיל בהיתר בלו הוא קודם עה"ש גם הר"ן מודה דכיון שצריך להפסיק משום תפלה ממילא צריך ליטול לולב ג"כ כדעת הט"ז אלא קאי רק אאחר דברים שהוא דאורייתא כמו ק"ש של ערבית וכיו"ב דבהו אם התחיל בהיתר א"צ להפסיק כדאיכא שהות:

שער הציון

(י) כן ביאר הפמ"ג קושיתו דאל"ה אינו קשה כלל דהתם שאני משום לא תאכלו על הדם ומה שהקשה מתמץ ג"כ תירצו האחרונים: (א) מ"א: (ב) ט"ז וא"ר: (ג) כ"מ מגמ"א וכ"כ הפמ"ג: (א) הוא לפי מנהגינו ואפילו לדעת המחמירין וסוברין דאינה רשאה לברך מאחר שאינה חייבת מ"מ רשאה לטלטלו הואיל ואיכא תורת כלי עליו לגבי אנשים [רש"י]: (ב) פי' רבינו חננאל: (ג) והקשה הפמ"ג דהא כתב המ"א בסימן ש"ח סק"ז דמוקצה כ"ז שהוא בידו מותר להניח באיזה מקום שירצה ותירץ בבכורי יעקב דכיון דהלולב מוקצה בשבת א"כ גם המים שהיה בהם הוקצו עמו וא"כ כשחוזר ומניח הלולב לתוכן הרי מטלטל המים דשכוכן והו עלטולן עי"ש שהאריך בזה:

ואם

באר הגולה

א מימרא דרבא סוכה ל"ז ב שם ג ר' שמחה ואבי העזרי והביאם הטור ד סמ"ק ה הגהות אשרי בפ"ד דבילה

א משנה סוכה מ"ב ב בפרש"י והמרדכי שם בשם ר"ח ממין

בידו כשנכנס מביתו לבהכ"נ גם בשעת התפלה וכן יחזירו לביתו כדי לחבב המצוה (טור): ב ואסור לאכול קודם שיטלנו ואם שכח ואכל ונזכר על שלחנו ביום הראשון שהוא מן התורה יפסיק אפי' יש שהות ביום ליטלו אחר שיאכל ומיום א' ואילך אם יש שהות ביום לא יפסיק ואם לאו יפסיק: הגה ואם התחיל לאכול יותר מחצי שעה קודם שהגיע זמן חיובו אפי' ביום א' א"צ להפסיק כדאיכא שהות ביום (ר"ן פ' לולב הגזול):

באר הגולה
ברכות ל' ז משנה וברייתא סוכה ל"ח וכאוקימתא דרבי זירא:

הדם

כף החיים

מעשיו אבל אם אינו מפורסם כן בשאר מעשיו מחזי כיוהרא אם רוצה לנהוג בזה יותר מן החיוב. ט"ז סק"ב. וכ"כ הב"ח דלמי שאינו מדקדק בשאר מעשיו מחזי כיוהרא. והב"ד שכנה"ג בהגה"ט וכתב ונראה דמפני זה לא נהגו עכשיו בזה עכ"ל. מיהו נוהגין שמוליכין בעצמו לבהכ"נ ומחזיר לביתו בעצמו א"ר אות ב' מ"ב אות ג' ועיין ברכ"י סי' ל"ב אות ב' מה שהאריך קצת בענין זה של יוהרא וכתב דכל שהורגל בפרישות בשאר דברים אינו נקרא הדיוט ויכול להחמיר יעו"ש:

יג) **וכתב** עוד הטור קורא בתורה ונושא כפיו מניחו ע"ג קרקע. והוא מן הגמ' כנז' והטעם כתב שם הט"ז משום דצריך לאחוז הס"ת בידו בשעת ברכה עכ"ל ומיהו בס' גן המלך סי' קל"ט כתב דדוקא בזמן הראשון שהיה שם טורח מרובה לפתוח ולגלול להכי לא מטלה לולבו בידו אמנם לאחוז בעמוד בשעת ברכה לבד שפיר מצי לעלות ולולב בידו יעו"ש. והב"ד י"א בהגב"י. ומהר"ם בן חביב בקו' כפות תמרים על מס' סוכה סוף דף מ"א כתב דראיתי למקצת גדולים דמניחים הלולב במקומם ועולים לקרות בתורה בלי לולב בידם ומקצת גדולים עולים עם הלולב בידם ובשעת ברכת התורה נותנו לסומך שבמגדל כדי שיאחוז העולה בעמוד התורה בשעת ברכה ומנהג ראשון נראה יותר עכ"ל והב"ד י"א בהגה"ט. וכ"ז למדקדק במעשיו אבל לאחרים איכא משום יוהרא כנז"ל:

יד) **שם** בהגה. גם בשעת תפלה. ואעפ"י שאסור לאחוז בידו ס"ת ותפילין בשעת תפלה שמא יתבטל מכוונתו שאני הכא כיון שדבר מצוה הוא לא חיישינן שמא יתבטל מכוונתו. טור. לבוש. מ"א סק"ג. ועתה לא נהיגי הכי אפי' המדקדק במעשיו משום דבכל דהו מטרידי מכוונת תפלה. ומנהג חסידי בית אל יכב"ץ ההולכים ע"פ דברי האר"י ז"ל אחר שעשו הקפה אין נוטלין הלולב עוד:

טו) **סעי'** ב. אסיר לאכול קודם שיטלנו. כדי שלא יטריד ויבא לידי שכחה. לבוש.

טז) **שם.** אסור לאכול וכו' וה"ה בכל הדברים הנזכרים לעיל בסי' רל"ב קודם תפלת מנחה עי"ש דהא הגמ' מדמה להו בסוכה דף ל"ח להדדי יעו"ש. וכן למדו הפוס' בסי' רל"ה לגבי ק"ש של ערבית ג"כ מהאי ענינא. מ"ב בב"ה:

טוב) **שם.** אסור לאכול וכו' משמע דטעימא בעלמא שרי כמ"ש סי' רל"ה וססי' רל"ב וסי' תל"א. מ"א סק"ד א"ר אות ד' י"א בהגה"ט. וכ"כ בתשו' בשמים ראש להרא"ש ז"ל סי' ע"ד דטעימא בעלמא אין בה איסור אלא שכתב דראוי לכל ירא שמים לחבב המצוה שלא להקדים לה דבר וחלושים שא"א להם להמתין מותרים לשתות ולטעום דבר מועט אבל לא פת וכו' יעו"ש. והב"ד הרו"ח אות א' וכ"כ ח"א כלל קמ"ח אות ט"ז דמי שאינו חלוש יחמיר אף בטעימה וכ"כ בס' בכורי יעקב. מ"ב אות ז' ועיין עוד בשיעור טעימה לעיל סי' רל"ב סעי' ג' ובדברינו לשם וסי' תל"א אות ט"ו יעו"ש:

חי) **ונראה** כי נכון הוא שלא לשתות קאב"י וכדומה באשמורת קודם שיברך על מצות נטילת לולב כי היו מקיימים המצוה על הכוס ולא מיבעיא כשכבר היה להם לולב קודם תפלה כי בלא"ה מברכין קודם תפלה (משום סוכה וכמ"ש לעיל סי' תרכ"א אות מ"ו יעו"ש) ואז איכא איסור לאכול בלא"ה משום לא תאכלו על הדם דאסור לאכול קודם תפלה אלא אפי' שלא היה להם לולב כ"א לאחר תפלת שחרית דאז בלא"ה הם מותרים לאכול עכ"ז היו נזהרים שלא לאכול ושלא לשתות שום דבר עד שיברכו על מצות נטילת לולב וכן בכל המצות וה"ט משום חיבוב מצוה שלא יפנה ימין ושמאל ויהיה לו היסח הדעת מהמצוה והוא דבר נאה ומתקבל. רו"ח שם. וכ"כ בספרו מל"ח סי' כ"ג אות ק"ה יעו"ש:

יט) **ומי** שבא בדרך ומצפה לבא למקום לולב משמע שצריך לעבור זמן אכילה א' עד שיטלנו ומ"מ לא יתענה יותר מחצי היום. מ"א סק"ד. י"א בהגה"ט. שו"ג אות י"א. וכן הדרים בישובים שצריכים לשלוח אחר אתרוג ולולב ונתעכב לא יתענו יותר מחצי יום. א"ר אות ו' ח"א שם. ואפי' ביום א' שהוא מה"ת לא יתענה יותר מחצי היום. מ"ב אות ז' ועד ולא עד בכלל דחצות הוא בכלל תענית. בכורי יעקב. והגם דהשליח יבא אצלו או הוא בעצמו הולך אחר לולב דבעלמא לא חיישינן לשמא ישכח מ"מ לא יאכל קודם חצי היום. א"ר שם. וי"א דאם מצפה שיביאו לו לולב אין לו להמתין כלל דהרי יש לו מי שיזכירנו לנטלו והיינו אותו שיביא לו הלולב וכ"ש אם הולך הוא בעצמו למקום שיש בו לולב ומי החלש לבו בודאי יש לסמוך ע"ז. מ"ב שם. וטעימה בעלמא בלא"ה שרי כמ"ש לעיל אות ט"ז יעו"ש:

ך) **שם.** ביום הראשון שהוא מה"ת יפסיק וכו' ונראה דיו"ט שני לדידן שהוא משום ספיקא דיומא דינו כמו בראשון אע"ג דבקיאין בקביעא דירחא דאין לזלזל בזה כדאיתא לענין פסולין לעיל סי' תרמ"ט. ט"ז סק"ג. א"ר אות ז' ער"ה אות ג' מ"ב אות ח':

כא) **שם.** שהוא מה"ת יפסיק וכו' כדין כל דבר שהוא מה"ת שאם התחיל באיסור צריך להפסיק. ח"א כלל קמ"ח אות ט"ז. מ"ב שם:

כב) **שם** הגה. ואם התחיל לאכול יותר מחצי שעה. וכן מפורש בר"ן דבחצי שעה מפסיק. א"ר. אות ח':

כג) **שם** בהגה. קודם שהגיע זמן חיובו. היינו קודם היום. לבוש:

שם